

ORIGINAL ARTICLE

Received:2016/09/07

Accepted:2016/11/01

Comparative Study of Health Education and Health Promotion Ph.D. Degree Program in Iran and Several Countries

Davoud Shojaeizadeh(Ph.D.)¹, Shabnam Morsali Asl(M.Sc.)², Hamed Rezakhani Moghaddam(Ph.D.)³

1. Professor , Department of Health Education and Promotion, School of Health, Tehran University of Medical Sciences. Tehran, Iran.

2.M.Sc., School of Psychology, Islamic Azad University, Ardabil, Iran.

3. Corresponding Author: PhD Candidate of Health Education and Promotion, School of Health, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran. Email:h.rezakhani@arums.ac.ir Tel:09141533665

Abstract

Interoductions: In this study were investigated the similarities and differences between elements of the curriculum of the world's top universities and Iran in health education and health promotion. This study aims to evaluate Health education and Health promotion curriculum in Iran and several countries worldwide.

Methods: The research method was descriptive, comparative, and cross- sectional, it was conducted using Brady pattern in 2015. Data were collected using information available on the website of the world's top universities in the field of public health.

Results: The Health education and Health promotion Ph.D. were taught at seven universities among the top hundred universities that were studied: Birmingham, Cincinnati, Emory, Ohio, Florida, Utah, and Arizona. Survey show that course such as basics of epidemiology, behavioral science, statistical methods in health sciences, theoretical and scientific education and health promotion, health problems emerging, proposal writing, promoting health through behavioral sciences, basic determinants of population health, health beliefs in different cultures, qualitative research methods taught in the world's top universities specially. As well as community-based health promotion courses, and internships only taught in Iran.

Conclusion: It seems that subjects such as statistical methods in health sciences and epidemiology principles that are taught in all universities surveyed, should be included in the curriculum of the PhD. In Iran.

Keywords: Curriculum, comparative analysis, health education and promotion of health.

Conflict of interest: The authors declared that there is no Conflict interest

This Paper Should be Cited as:

Davoud Shojaeizadeh, Shabnam Morsali Asl, Hamed Rezakhani Moghaddam
Comparative Study of Health Education and Health Promotion Ph.D. Degree
Program in ..... Toloobebehdasht Journal.2018; 16(6):23-33 .[Persian]

بررسی تطبیقی برنامه درسی دوره دکترای تخصصی آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت در ایران و دانشگاه های برتر جهان

نویسندگان: داوود شجاعی زاده^۱، شبنم مرسلی اصل^۲، حامد رضاخانی مقدم^۳

۱. استاد گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.

۲. کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردبیل، اردبیل، ایران.

۳. نویسنده مسئول: دانشجوی دکترای تخصصی آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران.

تلفن تماس: ۰۹۱۴۱۵۳۳۶۶۵ Email: h.rezakhani@arums.ac.ir

چکیده

مقدمه: در نظام های آموزشی نوین و کارآمد مطالعات تطبیقی یکی از شیوه های همگام شدن با تحولات و پیشرفت های جدید از طریق شناسایی نوآوری ها می باشد. مطالعه حاضر با هدف ارائه پیشنهادات کاربردی جهت بهبود سرفصل های تدریس شده رشته آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت در ایران، انجام شد.

روش بررسی: این پژوهش با روش تطبیقی به کمک الگوی بردی و نیز روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است. گردآوری داده ها با استفاده از اطلاعات موجود در سایت صد دانشگاه برتر جهان در حوزه سلامت عمومی صورت پذیرفت.

یافته ها: در بین دانشگاه های مورد بررسی، رشته آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت در هفت دانشگاه تدریس می شد. دروسی همچون اصول اپیدمیولوژی، رفتار شناسی، روش های آماری، مبانی آموزش و ارتقاء سلامت، مشکلات سلامتی نوظهور، ارتقاء سلامت از طریق علوم رفتاری، تعیین کننده های سلامت جامعه، باورهای بهداشتی در فرهنگ های مختلف، روش تحقیق کیفی جزو دروسی هستند که بطور تخصصی اجباری در دانشگاه های ذکر شده تدریس می شوند، ولی این دروس در واحدهایی که تحت عنوان دروس تخصصی اجباری و اختیاری در ایران تدریس می شوند، وجود ندارد. هم چنین دروس ارتقاء سلامت اجتماع محور، و کارآموزی در عرصه که جزو دروس اجباری در ایران می باشند، در هیچکدام از دانشگاه های مورد بررسی تدریس نمی شوند.

نتیجه گیری: بنظر می رسد دروس روش های آماری در علوم سلامتی و اصول اپیدمیولوژی که در تمامی دانشگاه های بررسی شده تدریس می شوند، می بایستی در برنامه درسی دوره ی دکترای گنجانده شوند.

واژه های کلیدی: برنامه درسی، بررسی تطبیقی، آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت

طلوع بهداشت

دو ماهنامه علمی پژوهشی

دانشکده بهداشت یزد

سال شانزدهم

شماره: ششم

بهمن و اسفند ۱۳۹۶

شماره مسلسل: ۶۶

تاریخ وصول: ۱۳۹۵/۶/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۸/۱۱

مقدمه

سلامتی و بهداشت از دیرباز مورد توجه جوامع بشری بوده است، طی قرن گذشته، قلمرو مراقبت بهداشتی به دلایل مختلف و عدیده ای تحول یافته است. در حال حاضر، این قلمرو در حال تجربه کردن تغییر در الگوهاست و این تغییر کل شاغلین حرفه های بهداشتی را تحت تاثیر قرار داده است (۱).

آموزش سلامت نقش مهمی در افزایش آگاهی و ایجاد بستر برای دستیابی به سلامتی دارد (۲). طبق کنفرانس آلما آتا، آموزش سلامت محور مرکزی اجزای هشت گانه مراقبت های بهداشتی اولیه محسوب می شود طوری که تمام فعالیت های فنی کارکنان بخش سلامت از پزشک و دندان پزشک گرفته تا مربی مدرسه و بهورز، از پرستار و ماما گرفته تا مهندس بهداشت محیط و حرفه ای با آموزش سلامت همراه است (۳).

پیشرفت هایی که در دهه گذشته در تعاریف ارتقاء سلامت به وجود آمده منجر به ایجاد دیدگاه جدید در زمینه نقش آموزش سلامت بعنوان هسته مرکزی سلامت عمومی شده است. تاثیر محیط های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی در نظریه نوین سلامت عمومی مورد تاکید می باشد (۴). ارتقای سلامت مهم ترین هدف نظام های سلامت در جهان است. دولتها کلیه منابع، ابزارها، روش ها، سیاست ها و راهبردهای خود را به کار می گیرند تا این هدف اصلی نظام سلامت فراهم گردد (۵).

با توجه به اینکه بخش بهداشت پشتیبان سلامت جامعه می باشد، بنابراین متکی بر نیروی انسانی کارآموده و ماهر است (۶). یکی از بهترین روش های تامین این نیروهای ماهر و فرهیخته و متخصص، محیط آکادمیک و دانشگاهی است. در سال ۱۳۴۵ شمسی، تربیت مربی بهداشت در ایران آغاز گردید و رشته

آموزش بهداشت در مقطع کارشناسی ارشد در دانشکده بهداشت علوم پزشکی تهران تاسیس شد. منابع درسی آموزش بهداشت توسط دفتر آموزش بهداشت تحت عنوان "آموزش برای بهداشت" در سال ۱۳۶۴ چاپ و منتشر گردید (۷).

دوره دکترای تخصصی رشته آموزش بهداشت برای اولین بار در سال تحصیلی ۷۱-۱۳۷۰ در دانشکده علوم پزشکی تربیت مدرس دایر شد و در سال ۱۳۹۰ نام گروه های آموزشی دانشگاه های علوم پزشکی به آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت تغییر یافت. رویکرد ارتقاء سلامت در ایران از اواخر دهه هفتاد در معاونت بهداشتی وزارت کشور و متون علمی هم چون کتب درسی دانش آموزان ظهور نمود (۸).

با توجه به پیشرفت های حاصل شده و تغییر استانداردهای مراقبت های بهداشتی و به تبع آن افزایش دامنه فعالیت های آموزش و ارتقاء سلامت در سطح دنیا، برای کارآمد ساختن و روزآمد کردن برنامه آموزشی به اندیشه های جدید و روش های تازه ای نیاز است و ساده ترین راه برای نیل به این هدف انجام مطالعه های تطبیقی در زمینه برنامه آموزشی است (۹، ۱۰).

بدیهی است که پایه گذاری نظام های آموزشی نوین و کارآمد نیاز به اندیشه های جدید و روشهای نو دارد، همین امر کارشناسان امور آموزشی را بر آن می دارد که به منظور همگام شدن با تحولات و پیشرفت های جدید برای ایجاد تغییرات از طریق شناسایی نوآوری ها و روش های تازه به جست و جو پردازند. یکی از شیوه های پژوهش در این زمینه، انجام دادن مطالعات تطبیقی است (۱۱). مطالعه یا بررسی تطبیقی، عملی است که در آن دو یا چند پدیده در کنار هم قرار می گیرد و وجوه اختلاف و تشابه آنها تجزیه و تحلیل می شود. بدیهی است

تخصصی رشته های آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت در سایت اینترنتی دانشگاه های مورد مطالعه انجام گردید. نقد بیرونی و درونی برای افزایش اعتبار اسناد استفاده شد. جهت تحقق نقد بیرونی اصلی بودن مدارک مد نظر بود، همچنین اطمینان از اهمیت و صحت محتوای مدارک در راستای تحقق ارزیابی درونی استفاده گردید. برای اطمینان از اعتبار اسناد و مدارک در این پژوهش، سعی شد تا بیشتر از سایت های معتبر دانشگاه های مورد بررسی استفاده شود. عمدتاً کلیدواژه های زیر برای جستجوی منابع مورد استفاده قرار گرفتند: health education، health science، health promotion در تجزیه و تحلیل اسناد و منابع بررسی شده علاوه بر تفکر واستدلال، تفاوت ها و شباهت های ارائه شده و دلایل گنجاندن آن دروس در برنامه آموزشی نیز در نظر گرفته شد.

یافته ها

در بین صد دانشگاه برتر جهان که مورد بررسی قرار گرفت، هفت دانشگاه رشته ی آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت و یا مشابه با آن را داشتند: Birmingham (رتبه ۸۸)، Cincinnati (رتبه ۸۰)، Emory (رتبه ۳۱)، Ohio (رتبه ۷۲)، Florida (رتبه ۷۳)، Utah (رتبه ۹۳)، Arizona (رتبه ۹۸). در ادامه به عناوین رشته ها و برنامه درسی در نظر گرفته شده به تفکیک دانشگاه ها پرداخته می شود.

Birmingham (از کشور انگلستان): آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت

دروس اجباری که در این دانشگاه تدریس می شود شامل این موارد است: ارزشیابی برنامه های سلامت، تئوری علوم رفتاری و اجتماعی، مبانی نظری و علمی آموزش بهداشت و ارتقاء

که تجربه سایر دانشگاه ها، ما را در رفع مشکلات موجود در زمینه های مختلف آموزشی یاری می کند و از تکرار تجربه های تلخ دیگران باز می دارد (۱۲). در این پژوهش شباهت ها و تفاوت های عناصر برنامه درسی دوره ی دکترای آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت دانشگاه های برتر جهان و برنامه درسی ایران، با هدف ارائه پیشنهادها کاربردی جهت بهبود سرفصل های تدریس شده در ایران، مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت.

روش بررسی

این پژوهش با روش تطبیقی به کمک الگوی بردی و نیز روش توصیفی - تحلیلی در سال ۱۳۹۴ انجام شده است. الگوی بردی شامل چهار مرحله ی توصیف، تفسیر، همجواری و مقایسه است. در توصیف، پدیده های تحقیق بر اساس شواهد و اطلاعات، یادداشت برداری و با تدارک یافته های کافی برای بررسی و نقادی در مرحله ی بعد آماده می شود. در مرحله تفسیر، اطلاعات توصیف شده در مرحله اول، واری و تحلیل می شود. در مرحله ی همجواری، اطلاعاتی که در دو مرحله قبل آماده شده برای ایجاد چارچوبی برای مقایسه شباهتها و تفاوتها، طبقه بندی و کنار هم قرار داده می شود و در مرحله مقایسه، مساله تحقیق با توجه به جزئیات در زمینه شباهتها و تفاوتها و دادن پاسخ به سوال های تحقیق بررسی و مقایسه می شود (۹).

روش نمونه گیری از نوع هدفمند بود و جامعه پژوهش را صد دانشگاه برتر در حوزه سلامتی در سطح جهان تشکیل می دادند، که توسط Times higher education رتبه بندی شده بود. گردآوری داده ها با استفاده از داده های موجود در خصوص اطلاعات، اسناد و مدارک برنامه ی درسی مقطع دکترای

های آماری یا روش های تحقیق، روش تحقیق، روش تحقیق میان رشته ای بهداشت عمومی، آنالیز و طراحی پژوهش پیشرفته، پروپوزال نویسی، روش های آماری دو یا روش های پژوهش، آموزش در بهداشت عمومی، مداخلات ارتقاء سلامت، پژوهش یا مطالعات راهنمایی شده، دروس تدریسی در این دانشگاه می باشند. دانشجویان پس از گذراندن موفقیت آمیز ۴۸ واحد می توانند در آزمون جامع شرکت کنند. بعد از امتحان جامع موضوع پایان نامه خود را انتخاب می کنند. پس از انجام پایان نامه دانشجو موفق به دریافت مدرک دکترای تخصصی آموزش بهداشت و رفتار سالم می شود.

Ohio (از کشور آمریکا): ارتقاء سلامت و رفتار سالم

دوره ی دکترای در این دانشگاه نیازمند گذراندن ۸۰ واحد می باشد، ولی چنانچه دانشجویی قبلاً برخی واحدها را گذرانیده باشد بایستی حداقل ۵۰ واحد را در دکترای سپری کند، که این موضوع توسط استاد مشاور باید مورد تایید قرار گیرد. واحدها بطور کلی به چهار دسته تقسیم می شوند:

۱. Major Field (۳۱ واحد):

رویکردهای نظری به تغییر رفتار سالم، تئوری پیشرفته تغییر رفتار سالم، پژوهش (مطالعه مستقل)، سمینار، پیشگیری از بیماری و ارتقاء سلامت از طریق علوم رفتاری، ارزیابی سلامت جامعه، برنامه ریزی و اجرای برنامه، ارزشیابی برنامه در بهداشت عمومی، جمعیت ها و مکان های خاص در ارتقاء سلامت، تعیین کننده های اساسی سلامت جامعه، پیشگیری از سوء مصرف مواد، علم رفتاری سرطان، استراتژی های بوم شناختی-اجتماعی در پیشگیری، بهداشت عمومی در عمل، مقدمه ای بر سلامت جهانی.

سلامت، برنامه ریزی و اجرای آموزش و ارتقاء سلامت، سمینار مطالعات دکترای، آنالیز آمار مقدماتی یا روش های آماری یا تحقیقاتی در آموزش و یا کاربرد های کامپیوتر و روش های آماری پیشرفته، روش تحقیق کیفی یا آمیخته، اصول اپیدمیولوژی، روش تحقیقاتی بالینی در علوم رفتاری، علوم رفتاری و اجتماعی. بایستی دانشجویان قبل از دفاع از عنوان پایان نامه خود، نمره قبولی در امتحان جامع اخذ نمایند. امتحان جامع در برگزیده اصول آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، طراحی و ارزشیابی برنامه های ارتقاء سلامت و همچنین روش های تحقیق در ارتقاء سلامت می باشد. قبل از امتحان جامع نیز دانشجو بایستی دوره های آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت را با موفقیت پشت سر بگذارد.

Cincinnati (از کشور آمریکا): آموزش بهداشت

در این دانشگاه دانشجویان بایستی برای اخذ مدرک دکترای سه سال به طور تمام وقت در دانشگاه حضور داشته باشند، اخذ دکترای منوط به انجام پایان نامه می باشد. واحدهای تدریسی در این دانشگاه: آموزش بهداشت، ارتباط سلامتی، مشکلات مرتبط با سلامتی نوظهور، آنالیز تحقیقات آموزش بهداشت، تحقیقات و پژوهش، تحلیل داده های چند متغیره، روش های پژوهش کیفی، آمار علوم سلامتی می باشند.

Emory (از کشور آمریکا): آموزش بهداشت و رفتار سالم

دوره ی دکترای در این دانشگاه و در این رشته حداقل سه سال به طول می انجامد، ولی معمولاً در بازه چهارساله تمام می شود، دپارتمان در هر سال، پنج دانشجو را ثبت نام و پذیرش می کند. استفاده از تئوری در پژوهش ها و اقدامات بهداشت عمومی، رویکردهای ارتقاء سلامت، اخلاق پژوهش و نگارش، روش

طراحی پژوهش در آموزش، آنالیز داده های طبقه بندی شده، روش های کاربرد آزمون های ناپارامتریک، متا آنالیز در علوم سلامتی، پایه های کیفی پژوهش های آموزشی، جمع آوری داده های کیفی، آنالیز داده های کیفی، پایه های پژوهش های کیفی، روش تحقیق، روش های پژوهش کیفی.

حیطه های تخصصی

پژوهش پیشرفته زیر نظر استاد راهنما

اخذ گواهی تحصیلات تکمیلی حیطه موضوعی مورد علاقه، یا انتخاب Coursework:

با تصویب کمیته ناظر، دانشجویان ممکن است دوره های سخنرانی و غیرسخنرانی در آموزش بهداشت و رفتار سالم که از رفتار سالم حمایت کند، و یا مرتبط با موضوع پایان نامه آنان باشد و یا دوره های آماری و پژوهشی بیشتری را انتخاب نمایند.

آزمون جامع

توسط مدیر گروه، اعضای کمیته ناظر و دستیار تحصیلات تکمیلی برگزار می گردد. این امتحان شامل آزمون کتبی و همچنین شفاهی می باشد.

پایان نامه:

ساختار پایان نامه: مقدمه، مرور متون، روش مطالعه یا فرمت یک نسخه قابل چاپ

دفاع پایان نامه باید ۳۰ دقیقه طول بکشد. با راهنمایی اساتید راهنما یا مشاور

Utah (از کشور آمریکا): آموزش و ارتقاء سلامت

دکترای آموزش و ارتقاء سلامت ۴-۵ سال به طول می انجامد. به شایستگی در پژوهش مستقل و فهم و صلاحیت از آموزش

۲. Research methods credits (۳۱ واحد): طراحی و تجزیه و تحلیل مطالعات در علوم سلامتی، اپیدمیولوژی، روشهای تحقیق در رفتار سالم و ارتقاء سلامت، دوره های روش های تحقیق کیفی، دوره های روشهای تحقیق کمی.

۳. Minor field (۱۲ واحد): این واحدها مربوط به علاقه دانشجوی در زمینه پژوهش خاص می باشد. ممکن است دوره هایی را که با توجه به موضوعات مورد علاقه خود می گذرانند در دانشکده بهداشت باشد (مانند اپیدمیولوژی) یا ممکن است در سایر دانشکده ها باشد (مانند جامعه شناسی). این واحدها را دانشجویان با راهنمایی اساتید مشاور خود انتخاب می کنند.

۴. Dissertation (حداقل ۶ واحد): بر اساس علاقه دانشجوی و راهنمایی استاد مشاور انجام می گیرد.

Florida (از کشور آمریکا): آموزش بهداشت و رفتار سالم نحوه اخذ مدرک دکترای تخصصی این رشته در دانشگاه فلوریدا بدین صورت می باشد:

دوره های رفتار سالم که دانشجویان باید بگذرانند: نگارش متون علمی، برنامه ریزی آموزش بهداشت، اپیدمیولوژی، تئوری های رفتار و عمل سالم، ارزشیابی برنامه های آموزش بهداشت، روش های تحقیق در آموزش بهداشت، سمینار پیشرفته در آموزش بهداشت، سمینار حرفه ای دکترای آموزش بهداشت و رفتار سالم. دوره ی آمار و روش های تحقیق که دانشجویان باید بگذرانند: دوره های پیش نیاز: روش های آماری در روش تحقیق اجتماعی دوره های انتخابی با نظر استاد راهنما: تئوری اندازه گیری، بررسی طراحی و آنالیزها در پژوهش های آموزشی، مدل های ساختاری، ارزشیابی محصولات و سیستم های آموزشی، مولفه تئوری پاسخ، آنالیزهای چندگانه در پژوهش های آموزشی،

باورهای سلامتی فرهنگ های مختلف، جنبه های سلامتی و اجتماعی بهداشت عمومی، پژوهش های مشارکتی مبتنی بر جامعه جهت کاهش نابرابری های سلامتی، عناوین و مسائل رفتار سلامتی و ارتقاء سلامت، روش های پژوهشی عملی در رژیم غذایی و فعالیت فیزیکی، پژوهش و ارزشیابی بهداشت عمومی، ارتباطات بهداشت عمومی، اپیدمیولوژی اجتماعی و مسائل مربوط به اندازه گیری در اپیدمیولوژی می باشد. به دانشجویان بعد از دفاع موفق از پایان نامه مدرک دکترای تخصصی اعطاء می گردد. هم چنین دانشجو موظف به گذراندن ۹ واحد از دروس مربوط به پایان نامه خود می باشد.

ایران: آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت

واحدهای ارتباطات در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، نظریه ها و الگوهای آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، پژوهش در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، استراتژی های ارتقاء سلامت، برنامه ریزی مداخلات آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، ارزشیابی مداخلات آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، ارتقاء سلامت اجتماع محور، سمینار، کارآموزی، کارورزی دروس اختصاصی اجباری هستند که در دانشگاه های ایران تدریس می شوند. همچنین واحدهای اختصاصی اختیاری در دانشگاه های ایران وجود دارد که دانشجو موظف به گذراندن هشت واحد از این دروس است که عبارتند از: ارتقاء سلامت نوجوانان و جوانان، ارتقاء سلامت و پیشگیری از رفتارهای پرخطر، ارتقاء سلامت سالمندان، مدارس ارتقاء دهنده سلامت، ارتقاء سلامت زنان، محیط های کار ارتقاء دهنده سلامت، بیمارستانهای ارتقاء دهنده سلامت، بهداشت بین الملل، سیاست گذاری سلامت محور، اخلاق در آموزش بهداشت و ارتقاء

بهداشت نیازمند است. دوره به گونه ای طراحی شده است که دانش و مهارت ها را در هر فارغ التحصیلی بوجود آورد.

ارزشیابی برنامه آموزش و ارتقاء سلامت، اصول و تئوری ارتقاء سلامت، طراحی و تجزیه و تحلیل، برنامه ریزی و طراحی مداخلات، ارتباطات سلامتی، پژوهش کیفی، آموزش و ارتباطات سلامت، طراحی و تجزیه و تحلیل، پژوهش کیفی پیشرفته، دوره های انتخابی بر اساس موضوع پایان نامه دانشجو به ارزش حداقل ۱۵ واحد.

علاوه بر آن دانشجو باید پایان نامه ای را در زمینه تخصصی خود به انجام رساند. قبل از شروع پایان نامه باید پایلوت انجام گیرد. برای دفاع از پایلوت باید: یک مقدمه با اصول و متون نظری، بیان مساله و روش های پیشنهاد شده باشد. همچنین ارائه یک مقاله ای که اخیرا سابمیت شده، یا جهت سابمیت آماده است، اجباری است. آزمون جامعه در برگرفته این دروس است: ارزشیابی و برنامه ریزی، تئوری رفتار سالم، طراحی پژوهش، آمار.

Arizona (از کشور آمریکا): ارتقاء سلامت و رفتار سالم

دروس ارائه شده در این دانشگاه در برگرفته: اصول و مبانی اپیدمیولوژی، آمار حیاتی برای پژوهش، روش های تحقیق کیفی در بهداشت عمومی، تئوری های سلامت عمومی کاربردی، ارزشیابی سواد سلامت عمومی، سمینار رفتار سالم و ارتقاء سلامت، باورهای بهداشتی فرهنگ های مختلف یا پژوهش های مشارکتی مبتنی بر جامعه جهت کاهش نابرابری های سلامتی، پژوهش و ارزشیابی بهداشت عمومی یا مسائل و پژوهش های سلامتی معاصر، نحوه نگارش پروپوزال، برنامه ریزی، اجرا و ارزشیابی برنامه های عملی ارتقاء سلامت،

تحقیق پژوهش کیفی که در دروس تخصصی اختیاری در ایران قرار دارد هیچ کدام تحت عنوان دروس اختصاصی طبقه بندی نشده اند.

بنابراین بنظر می رسد این سه واحد (روش تحقیق پژوهش کیفی، طراحی و تجزیه و تحلیل پژوهش ها و مبانی اپیدمیولوژی) را می توان جایگزین دروسی هم چون استراتژی ها ارتقاء سلامت، کارآموزی و ارتقاء سلامت اجتماع محور نمود.

با توجه به اینکه در قسمت واحدهای اختصاصی اختیاری ایران بجز واحد پژوهش های کیفی، سایر دروس در هیچ کدام از دانشگاه های مورد بررسی قرار گرفته ارائه نمی شود، و هم چنین دروس اختیاری ارائه شده در آن دانشگاه ها مرتبط با پایان نامه دانشجویان بود، بنظر می رسد در ایران نیز بایستی واحدهای اختصاصی اختیاری بر اساس موضوعات پایان نامه دانشجویان ارائه شود.

یکی دیگر از تفاوت های دروس این رشته در ایران ودانشگاه های برتر جهان عدم توجه به علم رفتارشناسی در ایران است، در حالیکه تقریبا در تمامی دانشگاه های بررسی شده به جنبه های مختلف علم رفتارشناسی توجه شده است، با عنایت به ماهیت رشته، بخصوص در زمینه آموزش بهداشت که بیشتر به تغییر رفتار می پردازد، می توان گفت که جای خالی آن در واحدهای درسی آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت ایران مشهود است. چرا که در هیچ کدام از دروس اختصاصی (اجباری یا اختیاری) به آن پرداخته نشده است.

جای خالی نظریه و تئوری پردازی و خلق تئوری یا نحوه استفاده از تئوری در برنامه های تغییر رفتار در دروس دانشگاه های

سلامت، طراحی و ارزشیابی رسانه، پژوهش کیفی در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت. دانشجو پس از چهار ترم تحصیل دروس تئوری و قبولی از آزمون جامع اقدام به انجام پایان نامه می نماید، که معمولا دو سال به طول می انجامد.

بحث و نتیجه گیری

بیشترین تنوع درسی مربوط به دانشگاه فلوریدا می شد، این در حالی بود که دانشگاه سین سیناتی کمترین تنوع واحدهای تدریسی را دارا بود.

نتایج بررسی نشان داد که درس پژوهش در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت که در ایران تدریس می شود در تمامی دانشگاه ها دانشجویان موظف به گذراندن آن می باشند. مداخلات آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، ارزشیابی مداخلات آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت که جزو دروس تخصصی اجباری می باشند در پنج دانشگاه ارائه می شد. نظریه ها و الگوهای آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت و سمینار نیز در چهار دانشگاه برتر جهان تدریس می شد، که بیانگر یکی نکات قوت آرایش دروس رشته آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت در ایران می باشد.

از بین دروس تخصصی اجباری که در ایران تدریس می شوند واحدهای استراتژی ها ارتقاء سلامت و کارآموزی تنها در یک دانشگاه ارائه می شود. درس ارتقاء سلامت اجتماع محور در هیچکدام از دانشگاه های بررسی شده تدریس نمی شود. از طرف دیگر واحدهایی همچون روش تحقیق پژوهش کیفی، طراحی و تجزیه و تحلیل پژوهش ها و مبانی اپیدمیولوژی که به ترتیب شش، پنج و چهار دانشگاه برتر دنیا دانشجویان را موظف به گذراندن این واحدها کرده است، متاسفانه بجز واحد روش

است. همچنین در تمامی دانشگاه قبل از اجرای پایان نامه، دانشجو بایستی پس از دروس تئوری که با موفقیت پشت سر گذاشته است در امتحان جامع نمره قبولی را کسب نماید.

تضاد منافع

این مقاله فاقد منابع مالی و تضاد منافع است.

ایرانی نیز خالی است. بطور کلی دروس و زمان بندی انجام شده در خصوص اخذ دکترای در رشته برنامه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت در ایران در مقایسه با صد دانشگاه برتر جهان، مناسب به نظر می رسد، بطوریکه بجز دانشگاه سین سینا، طول مدت تحصیل تمامی دانشگاه های بررسی شده چهار سال گزارش شده

References

- 1- borges, Ellen, Centric circles: how laws, economics and the health care environment have changed HIM. journal of American health information management association. 2000; 9(71): 32-46.
- 2- Dargahi A. Explain health education methods using Islamic approach. Islam and Health Journal. 2015; 15; 2(1):39-44.[Persian]
- 3- World Health Organization (WHO). Primary health care: report of international conference on Primary Health Care, Almata. USSR WHO. Geneva.1978.
- 4- Rafieefar S. From health education to health. Communication and Health education office. Ministry of Health and Medical Education, Iran, 2005.[Persian]
- 5-Ipsen C, Ravesloot C, Arnold N, Seekins T. Working well with a disability: Health promotion as a means to employment. Rehabilitation Psychology.2012; 57(3):187-199
- 6-Vafae Najar A, Karimi I, Seydnowzadi M. A comparative study between complementary health assurance structure and content in selected countries and presenting a paradigm for Iran. Journal of Health Administration.2007;10 (28):57-64.[Persian]
- 7-Moarefi A, 1985. Information and Education for health. Islamic republic of Iran, Assignment report for WHO.
- 8-Keshavarz Mohammadi N, Zarei F, Parsinia S. Health education and health promotion in Iran: Past, Present and Future. Journal of Health Education and Health Promotion.2013;1(2): 66- 71. [Persian]
- 9-Jafari Harandi R, Mirshah Jafari SE, Liaghatdar MJ. A comparative study of the science curriculum in Iran and several countries in the world. New Idea Education.2009; 5(2): 145-93. [Persian]

-
- 10- Lorene, Daniel. Planning for the future of HIM practice: Health care trends to watch, Journal of American Health Information Management Association.1998;7(69): 52-56.
- 11- Aghazadeh A. Comparative education. 3rd ed .Tehran: Samt publication; 2007: 18-26
- 12-Lewis JL & Kelly PJ. Science and technology education and future human needs. Oxford: Pergamon publication; 1987: 49-55.